

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

-

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

-

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Esityksessä tuodaan esiin, että osatyökykyistä ei ole selkeärajaisesti lainsäädännössä määritelty ja käytännössä sillä voidaan kuvata hyvin erilaisessa tilanteessa olevia henkilöitä. Sivulla 17. kuvataan, että osatyökykyinen -käsite ”on otettu käyttöön lähinnä keskusteluissa käytettävänä yleisterminä, jolla kuvataan henkilöitä, joilla on vamma tai pitkäaikaissairaus aiheuttaa jonkinlaista

haittaa työelämässä. Joissakin tapauksissa tämä haitta on kiinnitetty kykyyn tehdä työtä, mutta

näin ei välttämättä ole kaikkien kohdalla. Henkilö voi olla työtehtäviin nähden täysin työkykyinen, mutta sairaus tai vamma voi silti haitata työelämässä (esim. kuulovamma).”

Kuuloliitto korostaa, että työelämän palveluissa ja lainsäädännössä tulee nimenomaan tunnistaa kuulovammaisten ryhmän heterogeenisuus. Moni kuulovammainen on täysin työkykyinen suhteessa työtehtäväänsä, kunhan työympäristössä olevat mahdolliset esteet on poistettu. Kuuloliitto korostaa

työelämässä olevien esteiden ja syrjinnän poistamisen tärkeyttä kuulovammaisten työntekijöiden työllistymisen edistämiseksi ja avoimille työmarkkinoille työllistymiseksi. Kuuloliitto korostaa myös työnantajien velvollisuutta tehdä kuulovammaisen työntekijän työn tekemisessä tarvitsevat kohtuulliset mukautukset. X Oy:n tulee olla viimesijainen vaihtoehto tilanteessa, jossa millään muulla palvelulla tai tuella ei ole saatu tuettua työllistymistä. Ammattilaisilla, jotka arvioivat vammaisen henkilön työkykyä, tulee olla riittävä osaaminen työkyvyn kokonaisvaltaisesta arvioinnista, ja miten erilaiset vammat vaikuttavat työkykyyn.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kuuloliitto näkee, että esityksen mukaisesti TE-toimistoille tulee suuri valta henkilöiden sopivuutta valittaessa. Kuuloliitto tuo esiin, että TE-toimistoissa ei aina ole riittävästi tietoa kuulovamman vaikutuksesta ihmisten työkykyyn ja työllistymismahdollisuuksiin. Ylipäänsä esityksessä puhutaan osatyökykyisyydestä ja erilaisista vammoista niihin syventymättä. Kuuloliitto kysyy, miten turvataan ihmisten yhdenvertaisuus arviointiprosessissa ja voiko olla riskinä, että osa vammaisista ihmisistä rajautuu palvelun ulkopuolelle.

Kuuloliitto näkee kysymyksiä herättävänä myös sen, että kunnalliset sosiaaliviranomaiset ja KELA voisivat tehdä TE-toimistolle ehdotuksia henkilöistä. Kannatamme sitä, että valinta pyrittäisiin tekemään monialaisten palvelujen yhteistyönä. Tällä hetkellä monialaisia palveluja kehitetään monissa hankkeissa ja tämä vahvistaisi sitä osaamista, jota tarvitaan oikeiden henkilöiden ohjautumiseksi palveluun.

TE-toimistojen osaamista osatyökykyisten ja vammaisten erilaisista tilanteista tulee vahvistaa, jotta valinta tapahtuu laadukkaasti ja yhdenvertaisesti eri puolilla Suomea. Osatyökykyisten asioiden kanssa työskentelevillä pitää olla vähintään työkykykoordinaattori-tasoinen koulutus, jotta tunnistetaan etuus- ja palvelujärjestelmä sekä asiakkaan olemassa oleva työkyky. Vammaisjärjestöissä on valtavasti esimerkkejä erilaisista ratkaisuista työelämässä, jonka tähden on tärkeää hyödyntää vammaisjärjestöjen työllisyyden asiantuntijoita TE-toimistojen koulutuksissa.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

-

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Kuuloliitto korostaa, että Suomi on sitoutunut YK:n vammaisten ihmisoikeussopimukseen. Tavoitteena tulee jatkossakin olla sellaisten fyysisten, sosiaalisten ja asenteellisten esteiden poistaminen työelämästä, jotka estävät kuulovammaisten ja muiden vammaisten työllistymisen. Vammaistenkin kohdalla tavoitteena ja lähtökohtana tulee olla työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Työelämän syrjinnän ja esteiden poistaminen tukee avoimille työmarkkinoille työllistymistä. Kuuloliitto näkee, että X Oy:n tulee olla esityksen mukaisesti viimesijainen vaihtoehto, jos avoimille työmarkkinoille työllistyminen ei mitenkään onnistu.

Palvelussa tulee olla mahdollisuus tehdä työtä myös työkyvyttömyyseläkkeellä eli osa-aikaista työtä. Osalle vammaisista ihmisistä ainoa mahdollisuus tehdä palkkatyötä on osa-aikainen työ. Sen vuoksi eläkkeen ja ansioiden yhteensovittaminen pitää tehdä helpoksi ja joustavaksi sekä lineaarinen malli pitää ottaa käyttöön myös Kelan täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä.

Kuuloliitto korostaa, että X Oy:n tarjoamasta työstä tulee maksaa palkkaa, mikä kerryttää eläkettä sekä ansiosidonnaista työttömyys- tai sairauspäivärahaa. Riittävä toimeentulo vähentää vammaisten muiden etuuksien, kuten asumistuen, toimeentulotuen ja työmarkkinatuen tai työttömyyskorvauksen tarvetta. Palkan täytyy olla sellaisella tasolla, että työllistyminen kannattaa suhteessa etuuksiin työmatkakulut huomioiden.

Kuuloliitto korostaa myös, että X Oy:n organisaatiossa tulee varmistaa myös vammaisten ja vammaisjärjestöjen osallisuus sekä mahdollisuudet vaikuttaa X Oy:n toiminnan kehittämiseen.

Lavikainen Hanne
Kuuloliitto ry